

DAGSAVISEN

SJEFREDAKTØR/ADM.DIREKTØR:
EIRIK HOFF LYSHOLMOSLO-REDAKTØR: BENTE ROGNAN GRAVKLEV
POLITISK REDAKTØR: LARS WEST JOHNSEN*Dagsavisen er en fri og uavhengig avis, med utgangspunkt i arbeiderbevegelsens verdier.
Avisen redigeres etter Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.*

NRKs folkeopplysning

Ordbruken var nesten uten sidestykke da det onsdag ble klart at NRK i forbindelse med utviklingen av programmet «Folkeopplysning» hadde manipulert et skolevalg på Lillestrøm. «Det nærmer seg en skandale», sa valgforsker Bernt Aardal til VG.

Kommunalminister, og ansvarlig for gjennomføring av valg, Monica Mæland (H) la lite imellom da hun kalte NRKs manøver «fullstendig uakseptabelt». Og la til «oppgitt, overrasket og veldig skuffet» i en svært maternalistisk kommentar. Selv Erna Solberg var tydelig på at hun slett ikke ville ha noe av det.

Gjennom et halvt år har NRK i samarbeid med skoleledelsen ved Lillestrøm videregående hatt et stort journalistisk prosjekt gående med falsk valgomat, falske annonser, falske nettaviser og kontoer på sosiale medier. Målet var å få ungdommen til å stemme Senterpartiet. Det overordnede målet har vært å belyse effekten av falske nyheter og verdien av kildekritikk. Programmet skal først vises på TV om noen måneder.

NRK har mest sannsynlig bidratt til større innsikt hos elevene.

Det er selvsagt ikke uproblematisk, det NRK har gjort. Enkeltelever over 18 kan ha blitt føret med falske nyheter som de igjen kan ha avlagt sin stemme på grunnlag av også i det reelle valget. Disse forhåndsstemmene er sannsynligvis svært få, om noen. Men denne problemstillingen bør ha vært tenkt igjennom av NRK. Etikken i å holde mange mennesker uvitende om at de blir manipulert og med i et eksperiment, er ikke ukomplisert. Men NRK har mest sannsynlig bidratt til større innsikt hos elevene i demokratiet og dets skjørhet enn den de får gjennom et ordinært skolevalg. Skolens rektor mener det. Mange av skolens elever mener det.

NRK skal prøve ut og teste nye måter å jobbe på. Det er et mediehus med store, offentlige ressurser. Det påligger NRK et særskilt ansvar for å tenke ukonvensjonelt og utradisjonelt. Det har de gjort her. Og vi lar tvilen komme NRK til gode i dette tilfellet. Med sitt prosjekt har de satt falske nyheter, manipulasjon og kildekritikk på dagsorden, og vil garantert gjøre det igjen når programmet kommer på TV. Dette komplekset hører med til vår tids aller største utfordringer. Derfor helliger målet i dette tilfellet middelet.

Våre tanker går til

Mannen har endelig falt.

Hva skal NRK Møre og Romsdal nå bruke dager og netter på?

Støre blir min

De går til valg på gratis skolemat. Men det er Arbeiderpartiet som blir spist.

HEGE
ULSTEIN

Kommentator

KOMMENTAR

Twitter: @hegeulstein

Om to dager kommer Norge til å oppleve en politisk sensasjon. Eller egentlig to: Senterpartiet blir landets tredje største parti. I store deler av landet vil Arbeiderpartiet bli skvist til siden av firkløvertroppene til Trygve Slagsvold Vedum. I noen store byer, spesielt i Oslo, kommer Miljøpartiet De Grønne til å ligne mer på Aps tvilling enn lillesøster – så lenge vi bedømmer dem etter størrelsen.

Vi skal selvfølgelig ta forbehold. Vi vet ikke før mandag kveld om meningsmålingene har spådd noenlunde riktig om valgresultatet. MDG har mange unge velgere. Det er ikke sikkert alle som svarer grønt nå, faktisk går og stemmer. Ap er tradisjonelt gode til å mobilisere. Det er mulig de fortsatt klarer å lokke til seg noen velgere fra den enorme flokken som har vaglet seg på gjerdet.

Men du trenger bare kaste et raskt blick på det norske politiske kartet, anno september 2019, for å se hva som skjer: To store, folkelige bevegelser flytter på norske velgere: En protestbevegelse mot regjeringens sentraliseringspolitikk i distriktene. Høyre stuper, Frp har allerede falt til jorden, og Venstre og KrF har gjemt seg under hver sin usynlighetskappe. En grønn, urban bølge gjør jobben like blytung for Ernas tropper i storbyene. Frps klimafornektelse og ja til bilen-retorikk vil nok skape dårlig luft og kø på veiene inn til Oslo, men foran partiets valg-boder fungerer det stikk motsatt: Der er det luftig, og verken kø eller kork.

I Norge har vi pleid å ha et parti som opplever vekst og framgang når slike bevegelser vokser seg sterke. Et parti som tradisjonelt har klart å forene interessene til by og land, hand i hand, som de sier, under et tydelig, felles politisk prosjekt som vil noe annet enn høyresiden. Et parti som evner å fange opp folkelige protester mot sentralisering, ulikhet, miljødeleggelser og privatisering.

Dette partiet heter Arbeiderpartiet. I år ligger det an til å gjøre det så dårlig ved valget at vi må tilbake til tida før allmenn stemmerett ble innført, for å finne like svake tall. Det er vanskelig å finne et språklig bilde som beskriver godt nok hvor alvorlig dette er. Men hvis du ser for deg en fotball-spiller som skyter straffesparkene stang ut ti ganger på rad, foran åpent mål, er du inne på noe.

Fra Aps toppsjikt meldes det at partiets problemer er en del av en større, internasjonal trend. Det er ikke blank løgn. Det stemmer at mange andre sosialdemokratiske partier i Europa strever. Men det er heller ikke riktig. Politikk er ikke en smittsom og dødelig hudsykdom som vandrer ukontrollert over landegrensene. Den slags er farlig for hunder, ikke for partier. Hvis det likevel, rent hypotetisk, skulle være slik at det norske Arbeiderpartiet rammes av det samme viruset som for eksempel de franske sosialdemokratene, burde Ap-ledelsen studere dem og lære av deres feil, ikke skyldte på dem.

Problemene skyldes altså ikke et spøkelse fra Paris som vandrer gjennom Europa i sin gule vest. Det gir mer mening å tenke seg at Senterpartiets vekst og Aps manglende evne til å få folk i distriktene med seg, handler om at partiet valgte regjeringens side i de reformene som bidro til politikken disse velgerne ikke vil ha.

I klima- og miljøpolitikken har Arbeiderpartiet – i likhet med Høyre – ikke villet eller evnet å se hva som skjer. Tidligere har vekst-vern-dimensjon eller miljø-industri-konfliktene skapt dype konflikter i arbeiderbevegelsen. De har partiet klart å finne løsninger på, enten det dreide seg om fredingen av Dagali og Veig eller kampen mot gasskraftverk. Men klimaspørsmålet er noe mer, noe større. Klimapolitikk er like mye industripolitikk, samferdselspolitikk, energipolitikk, utdanningspolitikk og finanspolitikk som det er miljøpolitikk i snever forstand.

Kanskje er det fordi Ap oppfatter Statoil (aka Equinor) som sitt ektefødte barn, at partiet har så sterk tilknytning til oljebransjen. Så lenge denne separasjonsangsten har grep om Ap, er det lite trolig at partiet vil klare å skape en ny, offensiv energi- og industripolitikk som har relevans i et nullutslippssamfunn. Å ikke gå den veien, er også et valg – og et valg Ap må forberede seg på å være mer alene om enn de har vært vant til.

Når nye politiske saker har gjort at velgerne søker seg bort, har Ap endret politikken sin, til tider radikalt, for å fange opp de frafalne. Det har vi mange eksempler på, ikke minst i innvandringspolitikken. Det er ikke lett, men likevel fullt mulig å gjøre det samme når det gjelder de sakene som fører til både Senterpartiets og MDGs vekst. Senterpartiet klare for eksempel å lage kompromisser mellom svært sprikende klimastandpunkter på sitt landsmøte i vår. I Ap ble ledelsen stemt ned. AUF vant kampen om Lofoten, Vesterålen og Senja. Den mest symboltunge klimasaken av dem alle ble noe Jonas Gahr Støre tapte, ikke noe han vant.

Arbeiderpartiet burde hatt ambisjoner om å samle de politiske bevegelsene knyttet til klima, miljø, distriktsopprør og lokalt folkestyre, og ta dem inn under en sosialdemokratisk paraply. I stedet ser det ut til at 9. september 2019 markerer slutten på tida da denne store, politiske koalisjonen var samlet i ett parti.

hege.ulstein@dagsavisen.no

dre

Hørde du nåke?

Nix

Valgskandale!

GEIR RAKVAAG

Journalist i kulturavdelingen

INNFALL

Twitter: @GeirRakvaag

Oppstusset rundt NRKs manipulering av skolevalget på Lillestrøm har spart oss for mye ytterliggående bråk rundt den største skandalen: At småpartiene ikke fikk være med i skolevalget en rekke steder i Oslo.

Med småpartier mener jeg ikke de etablerte småpartiene i Oslo, som Fremskrittspartiet. Jeg gjentar dette for sikkerhets skyld: Småpartier som Fremskrittspartiet. Men ved en feil ble bare lister fra partier som deltar i bydelsvalgene i Oslo lagt ut til skolevalget. Feilen ble oppdaget, men da var avstemningen allerede gjennomført på fem skoler. Der hadde ikke elevene fått anledning til å gi sin stemme til Alliansen, Demokratene, Folkeaksjonen Nei til mer bompenger, Helsepartiet, Kystpartiet, Norges Kommunistiske Parti, Partiet De Kristne, Norske Tories, Pensjonistpartiet, Piratpartiet eller Selvstendighetspartiet. Ett av disse partiene har jeg forresten bare funnet på, for å sjekke om dere følger med.

Valgteknisk er dette en skandale, et alvorlig administrativt problem for ungdommer som skal lære hvordan demokratiet fungerer. Men jeg må også, helt ærlig talt, innrømme at jeg er lettet over at dette ikke er blitt godt nok kjent til at ytterliggående krefter får rase seg sanseløse over konsekvensene, og krever omvalg umiddelbart. For hva har vi her? På Steinerskolen har Miljøpartiet De Grønne fått 55 prosent av stemmene. På Foss videregående står MDG litt svakere, med bare 33 prosent av stemmene. Arbeiderpartiet har 55 prosent på Etterstad. På Kuben videregående får Ap 42 prosent. Fremskrittspartiet har gjort det svært bra med sine 8 prosent på Ullern, også høyt over deres alminnelige resultater på meningsmålinger i Oslo i det siste. Alliansen, Kystpartiet og De Kristne kunne hevdet at det er deres fravær som fører til de bemerkelsesverdige resultatene på disse fem skolene.

At feilen ikke har fått større oppmerksomhet må altså skyldes NRK-opplegget på Lillestrøm, eller at det fortsatt er bompengene som dominerer den politiske debatten i Norge. Jeg gjentar, det er ikke egentlig morsomt at sære småpartier har falt ut av skolevalget, men det er heller ikke morsomt at ett av disse partiene, med en nasjonal oppslutning på rundt 4 prosent, har fått legge premissene for hele valgkampen.

Nå venter jeg bare på *den* store avsløringen rundt kommunevalget 2019. At alt dette bompengetøysen har vært et eksperiment, for å se hvordan velgermassene kan flytte seg hvis man klarer å pumpe opp et marginalt problem, og få det til å se ut som hovedårsaken til de sosiale forskjellene i Norge. Eksperimentet holdt på å gå galt da det nesten felte regjeringen, dette var aldri meningen, men farsen kom fort tilbake på sporet, og nå har jeg bidratt godt med å skrive om bompenger hver bidige gang jeg har hatt denne spalten det siste halvåret. Jeg går gjerne i skammekroken, helt til jeg avgir min stemme mandag. Godt valg! Forhåpentlig med listene til alle partiene på plass.

geir.rakvaag@dagsavisen.no